

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentés – A zöld és a digitális átállás összehangolt megvalósítása az új geopolitikai környezetben

[COM(2022) 289 final]

(2023/C 184/08)

Előadó: **Angelo PAGLIARA**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2022.10.27.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.10.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülészak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	204/0/3

Preambulum

Az Európai Bizottság jelentése és az ahhoz kapcsolódó vélemény elkészítésének időszakát az Ukrajna elleni folyamatos orosz katonai agresszió társadalmi, geopolitikai és gazdasági következményei fémjelezték. Az Európai Unió e hónapok során hozott stratégiai döntései nemcsak a zöld és digitális kettős átálláshoz kapcsolódó célkitűzések elérésére, hanem az Unió rezilienciájára és stratégiai autonómiájára is kihatnak majd.

Ezért az EGSZB az alábbi véleménnyel – annak tudatában, hogy a szervezett civil társadalom kulcsszerepet játszik a megatrendek azonosításában és értelmezésében, és hogy fontos azt bevonni az Unió stratégiai előrejelzési folyamatába – a 2023. évi stratégiai előrejelzési jelentés kidolgozásához is hozzá kíván járulni, hiszen az azokra a stratégiai iránymutatásokra összpontosít, amelyek megerősíthetik az Unió globális szerepét.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy folytassa a stratégiai előrejelzési menetrend kidolgozását, és kéri, hogy az EGSZB-t a kezdetektől fogva szorosabban vonják be a folyamatba. A szociális partnereket és a szervezett civil társadalmat képviselő EGSZB szorosabb bevonása növelné az elemzési és előrejelzési kapacitást, továbbá segítene azonosítani a tendenciákat és a lehetséges megoldásokat.

1.2 Az EGSZB azt reméli, hogy a stratégiai előrejelzési menetrend és az Európai Bizottság fellépése a környezeti és társadalmi gazdasági fenntarthatóságra összpontosító új fejlesztési modell kialakítására fog irányulni.

1.3 Mivel a kettős átállás megvalósulása az emberek hajlandóságától és magatartásától is függ, az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság tartsa szem előtt a társadalom aggályait, valamint azt is, hogy az emberek vonakodhatnak elfogadni a javasolt változásokat.

1.4 A jelentés a kívánatosnak tartott jövőt és az annak eléréséhez szükséges forrásokat ismerteti, ám nem foglalkozik kellő alaposággal a kockázatokkal és fenyegetésekkel. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy egyértelműbben ismertesse a kockázatokat, és elemezze a kítűzött célok nem teljesülése esetén elképzelhető lehetőségeket és forgatókönyveket, különösen a nyersanyagok, a ritkaföldfémek, a vízkészletek rendelkezésre állása és az esetleges kapcsolódó problémák tekintetében.

1.5 Az aktuális geopolitikai kihívások kihatnak majd az európai agrár-élelmiszeripari ágazat ellátási rendszereire és rezilienciájára. A Covid19-hez és Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziójához kapcsolódó közelmúltbeli események zavart okoztak elosztórendszerünkben, és ez rövid távon újra megtörténhet. Az EGSZB üdvözli azt az ajánlást, hogy csökkentsék a takarmányok, műtrágyák és egyéb alapanyagok behozatalától való függőséget, és javasolja a nyitott stratégiai autonómia fogalmának meghatározását, amelyet az élelmiszertermelésen, a munkaerőn és az élelmiszer-kereskedelmen alapuló élelmiszerrendszerekre alkalmaznak, azzal az átfogó céllal, hogy egészséges, fenntartható, reziliens és igazságos élelmiszerellátás révén minden uniós polgár számára garantálják az élelmiszerbiztonságot.

1.6 A stratégiai előrejelzési jelentés nem veszi figyelembe egy erős, összetartó, innovatív és munkahelyek létrehozására képes európai ipari rendszer stratégiai jelentőségét. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki konkrét előrejelzéseket az európai iparpolitika jövőjéről, és megfelelő gazdaságpolitikák elfogadását javasolja a hosszú távú versenyképesség termelékenység javítása, valamint a köz- és magánberuházások fellendítése érdekében ezen a területen.

1.7 Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziója, az energiaválság és az új gazdasági és geopolitikai befolyásolja majd a kettős átállás felé vezető utat. Az EGSZB üdvözli, hogy az Uniónak eltökélt szándéka a meghatározott célkitűzések elérése, ugyanakkor arra kéri az Európai Bizottságot és a Tanácsot, hogy dolgozza ki az összes szükséges eszközt a stratégiai energiafüggetlenség megerősítéséhez, az európai ipari rendszer fellendítéséhez, valamint a vállalkozások és a munkavállalók támogatásához a világválság alatt a SURE modellen alapuló eszköz elfogadása révén tett lépések mintegy folytatásaként.

1.8 Az EGSZB üdvözli a szociális dimenzióra való fokozott hivatkozást, és – amint az a 2021. évi véleményben is szerepelt – arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a stratégiai elemzés keretében dolgozzon ki olyan konkrét előrejelző eszközöket, amelyek az átállások szociális biztonsági rendszerekre gyakorolt hatásával foglalkoznak, és ennek alapján javasoljon célzott eszközöket a kettős átállás szociális hatásainak enyhítésére.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy az EU globális szereplőként játszott szerepének az erősítéséhez az EU-nak ki kell állnia saját értékei mellett, folytatnia kell a harmadik országokkal való munkát, erősítenie kell a közös külpolitikát, közös megoldásokat kell keresnie, és biztosítania kell, hogy együttműködésünk és a kereskedelem előnyös legyen ezen országok lakóinak gazdasági és szociális jogaira nézve, különösen a hosszú távú fenntarthatóság szempontjából.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az Ukrajna területe elleni orosz katonai agresszió és a gazdasági, társadalmi és ipari rendszert érintő következmények – a technológia, a kereskedelem, a beruházási normák és az iparstruktúra változásai szempontjából – megerősítik, hogy be kell ruházni a zöld és digitális átállásba, többek között az európai stratégiai autonómia megvalósítása érdekében. Ezért az EGSZB üdvözli a zöld és a digitális átállás közötti kölcsönhatásról, valamint azok egymás megerősítésére való képességéről szóló stratégiai gondolkodást.

2.2 Az egymást követő – előbb a világválság miatti, majd katonai – válságok miatt az élet különböző területein egyre erősödik a lakosság biztonság és védelem iránti igénye. E tekintetben a kettős átállás célkitűzéseinek elérése során kiemelt figyelmet kell fordítani az esetleges kedvezőtlen gazdasági és társadalmi következményekre, csakúgy mint az összes többi területre gyakorolt hatásra. Ez többek között megfelelő szakpolitikai eszközök biztosítása révén történhet. Az EGSZB e tekintetben rámutat arra, hogy az európai polgárok – különösen a legkiszolgáltatottabbak – vonakodhatnak elfogadni az átállások által előidézett változásokat, ha úgy vélik, hogy azok számukra káros következményekkel járnak.

2.3 Az EGSZB – mint a szociális partnerek és a szervezett civil társadalom hangja – mind nagyobb mértékű bevonása a stratégiai előrejelzési menetrend tevékenységeibe megerősítené az elemzési és előrejelzési kapacitást, és elősegítené a tendenciák megfelelőbb azonosítását.

2.4 Az EGSZB a szervezett civil társadalom stratégiai előrejelzési képességeit saját tagjain, illetve az általuk képviselt nemzeti szervezeteken keresztül, emellett pedig – az uniós szintű civil társadalom esetében – kapcsolattartó csoportján keresztül fejleszti. Utóbbiban a legnagyobb uniós szintű hálózatok és civil társadalmi szervezetek képviseltetik magukat. Konkrétan elősegíti a szervezett civil társadalommal folytatott párbeszédet és konzultációt, felhívja a figyelmet a stratégiai perspektíva jelentőségére, és konkrét eszközöket is biztosít az említettek elérésére. Az EGSZB által képviselt szervezett civil társadalom strukturált bevonása révén a stratégiai menetrendben holisztikus módon szerepeltethetők lennének a különböző (ipari, társadalmi, gazdasági, környezeti stb.) dimenziók.

2.5 A fenti okok miatt az EGSZB szívesen együttműködik az Európai Bizottsággal a stratégiai előrejelzési menetrend keretében a folyamat elejétől kezdve, hogy erősödjön annak részvételi jellege. Ennek egyik példája a meghallgatás, amelynek során az EGSZB megismerheti a civil társadalmi szervezetek és a szakértők álláspontját azon kihívások és lehetőségek kapcsán, amelyek az EU-ra várnak a társadalmilag és gazdaságilag fenntarthatóbb Európa felé vezető úton. Az EGSZB ezzel a véleménnyel hozzájárul és javaslatokat tesz ezen a kulcsfontosságú területek kapcsán, amelyeknek az Európai Bizottság következő jelentésének középpontjában kell helyet kapniuk.

2.6 Tekintettel azokra a kihívásokra és lehetőségekre, amelyeket Európának a következő évtizedekben kezelnie kell majd, a stratégiai előrejelzés jelentősége egyre nő. Ezért az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy fejlessze tovább a stratégiai előrejelzési menetrendet, és gyorsítsa fel az EGSZB bevonását a jelentés elemzési és kidolgozási fázisába.

2.7 A jelentés nem veszi kellőképpen figyelembe, hogy a különböző európai régiók közötti digitális szakadék veszélyezteti a kettős átállás célkitűzéseinek elérését. A következő stratégiai jelentésnek figyelembe kell vennie ezeket a szakadékokat és a lehetséges következményeket szociális szempontból és a rendelkezésre álló lehetőségek tekintetében.

2.8 Az EGSZB tisztában van azzal, hogy a digitális technológiák hogyan befolyásolhatják kedvezően az éghajlat-politikai célkitűzések elérését és javíthatják egyúttal az energiabiztonságot is, továbbá hogy a zöld átállás miként alakíthatja át a digitális ágazatot és a gazdaságot. Üdvözli e tekintetben azt a számos felhívást, amelyek szerint a célkitűzések eléréséhez technológiai beruházások és megfelelő szakpolitikák szükségesek, és támogatja az arra tett utalásokat, hogy kibebiztonsági intézkedéseket kell elfogadni a stratégiai technológiák védelmében.

2.9 A 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentés több ponton is kiemeli a digitalizációból fakadó energiaigények és a hálózatok, rendszerek és eszközök üzemeltetése által generált fogyasztás kérdését, amit az alkalmazásukhoz használt folyamatok (mezőgazdaság, logisztika, felhőalapú számítástechnika stb.) fokozott hatékonysága és fenntarthatósága ellensúlyoz. Időszerűek azok a kijelentések, amelyek szerint javítani kell az energiahatékonyságot, Európának pedig újból központibb szerepet kell kapnia az ágazat körforgásos gazdaságában (a kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáféréstől az elektronikus hulladék kezeléséig és a fejlett digitális technológiák kidolgozásáig).

2.10 A digitális átállás fenntarthatósági és energiamegtakarítási előnyeire (dematerializáció és „helyettesítés”) azonban egyértelműbben kell hivatkozni, a polgárok és a politikai döntéshozók így ugyanis jobban magukénak érezhetik e mélyreható átalakulási folyamatok értékét és hatását.

2.11 A digitalizációhoz kapcsolódó változások körében a szöveg nem utal a kriptovaluták és a digitális fizetőeszközök témájára. Fokozott tényerésük éppen a digitalizációs folyamatok terjedésével és a blokklánc-technológia fejlődésével függ össze, amelynek áramlása megkerülik az államok szabályozói kapacitását, és tág mozgásteret hagynak az illegális gazdaság számára. Az EGSZB ezért rámutat arra, hogy a stratégiai előrejelzési jelentésnek külön fejezetet kell szentelnie a kriptovaluták és a digitális fizetőeszközök értelmezésére és elemzésére, és arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy fogadjon el egy egységes szabályozási keretet, és hajtsa azt végre a G20 következtetésekkel összhangban.

2.12 Az EGSZB üdvözli a mezőgazdaság kérdésének az előrejelzési jelentésben való tárgyalását, mivel az – sok más területtől eltérően – az előrejelzés középpontjába helyezi az európai politika szerepét, illetve annak központi helyét a jövőbeli fejlemények meghatározásában. A jelentés e tekintetben azokat az intézkedéseket határozza meg, amelyeket az Uniónak a kockázatos visszalépések megelőzése érdekében kell foganatosítania, ugyanakkor ezt nem teszi meg általában az elemzés tárgyát képező többi terület kapcsán.

2.13 Az uniós élelmiszerrendszereket diverzifikáltabbá kell tenni; a mezőgazdasági munkaerőt meg kell erősíteni, elsősorban fiatalok bevonásával, valamint méltányos munkakörülmények és bérek biztosításával; a kereskedelempolitikát összhangba kell hozni az EU élelmezés-fenntarthatósági normáival és a versenyképességgel. Foglalkozni kell az élelmiszerláncok koncentrációjával és a gazdasági tulajdonjoggal, csakúgy mint a piacok átláthatóságával, hogy biztosítsuk, hogy a jövőbeli válságokat ne súlyosbítsák túlzott árspekulációk.

2.14 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a jelenlegi geopolitikai helyzetben a kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáférés nemcsak a kettős átállás célkitűzéseinek elérése szempontjából alapvető fontosságú, hanem mindenekelőtt az európai ipari rendszer fenntartása és megerősítése, valamint a társadalmi, gazdasági és foglalkoztatási reziliencia szempontjából is. E tekintetben az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság megfelelő (többek között geopolitikai) elemzési és előrejelzési eszközök segítségével végezzen részletesebb elemzést.

2.15 Az EGSZB rámutat arra, hogy a víz és a vízkészletek – amelyekre a jelentés több alkalommal is utal – nemcsak problémát, hanem lehetőséget is jelentenek, különösen a vízfelhasználás hatékonyságának javítása, az erőforrás-gazdálkodás és a felelősségteljes fogyasztást célzó figyelemfelkeltő kampányok tekintetében. A kék gazdaság jelentős szerepet játszik és egyre növekvő potenciállal rendelkezik az EU-ban és a globális gazdaságban a munkahelyteremtés, valamint az emberek jóléte és egészsége szempontjából. Az EGSZB rendkívül fontosnak tartja e lehetőségek lehető legnagyobb mértékű kihasználását – melyek kiterjednek mind a hagyományos, mind a kialakulóban lévő ágazatokra és műveletekre –, egyidejűleg pedig az éghajlatra, a biológiai sokféleségre és a környezetre gyakorolt káros hatások minimalizálására.

2.16 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a kettős átállás kapcsán vegye jobban figyelembe az ukrajnai háborúból fakadó lehetséges változásokat, különösen az energiaellátás és a kritikus fontosságú nyersanyagok tekintetében.

2.17 Az EGSZB egyetért azzal a felhívással, hogy az európai szakpolitikákat egy új gazdasági modellhez kell igazítani, növelni kell a beruházásokat a jólét fokozása érdekében, és javítani kell Európa ipari és gazdasági rendszerének termelékenységét és versenyképességét. E tekintetben kéri, hogy dolgozzanak ki az európai iparpolitika jövőjéről szóló konkrét előrejelzéseket, ez ugyanis elengedhetetlen a teljes stratégiai autonómia eléréséhez.

2.18 Az EGSZB támogatja azt az ajánlást, hogy az átállás célkitűzéseinek elérése érdekében fokozzák a köz- és magánberuházásokat. Rámutat azonban arra, hogy az európai gazdasági döntések és különösen a kamatlábak további emelkedésének kilátásai kedvezőtlenül befolyásolhatják a beruházásokat.

2.19 Az EGSZB üdvözlöi az igazságos átmenetre vonatkozó felhívást, valamint azt, hogy az előző jelentéshez képest nagyobb hangsúlyt kapott a társadalmi kohézió és a szociális párbeszéd szerepe. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a szociális dimenzióra és a munka minőségére fordított figyelem az európai menetrend egyik prioritást élvező tényezőjévé válik, és ezzel megváltozik az a fontossági sorrend, amelyben eddig még mindig kiegészítő szerepet játszottak.

2.20 Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentésben figyelmet kaptak a kettős átállás miatt a munkaerő-piacot és a gazdasági feltételeket, továbbá a társadalom legkiszolgáltatottabb elemeit (családok, közösségek) érintő változások, valamint hogy ezzel együtt hangsúlyozták, hogy a szociális beavatkozáshoz megfelelő forrásokra van szükség. Az EGSZB kéri, hogy fordítsanak különös figyelmet a szegénységre és a társadalmi kirekesztettségre.

2.21 Kéri, hogy az EUZ vegye figyelembe a népesség előregedését és a demográfiai változást, illetve az ebből következő egyrészt előreláthatólag megnövekedett igényt a gondozási szolgáltatások iránt, másrészt pedig az egészségügyi szakemberek hiányát. Az EU-nak biztosítania kell, hogy a gondozás elérhető és megengedhető maradjon, és ne váljon luxuscikké.

2.22 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentés csak általánosítva foglalkozik a digitalizációs folyamatok által generált munkahelyi hibridizáció felgyorsításának kérdésével (a digitalizációról és a közlekedési igényekről szóló bekezdésben tér ki rá), ráadásul azt pusztán a technológiai átalakulási folyamat eredményének tekinti, és figyelmen kívül hagyja annak a munkakörülményekre és a munkakapcsolatokra, valamint a kapcsolódó szabályozási igényekre gyakorolt hatásait.

2.23 Az EGSZB szerint a stratégiai előrejelzési rendszer túlságosan gazdasági szemléletűvé válhat, túlzott mértékben a versenyre és a piacra összpontosítva, hiszen azokat tekinti az európai fellépés, érdekek és stratégia valódi vezérfonalának. A társadalmat és a munkavállalókat kiegészítő szerepbe helyezi anélkül, hogy figyelembe venné a kettős átállás képességét egy új és nagyobb jólét megteremtésére és olyan új modellek kialakításának megkönnyítésére, amelyek csökkentik a sérülékeny területeket és a létrehozott előnyöket a társadalom javára fordítják.

2.24 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a polgárok elvárásainak és nézeteinek jobb megismerése érdekében készítsen külön Eurobarométer-felmérést a jövőbeli stratégiai előrejelzési jelentés témáiról. Ez az előrettekintő elemzésben javasolt intézkedések jövőbeli elfogadásának előrejelzése szempontjából is elengedhetetlen.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG